

NAKWEEK VAN DE HONDSKOPBOA, *CORALLUS CANINUS*

Door: Kamuran Tepedelen, 1818 Pine st., Boulder, CO 80302, U.S.A.

Inhoud: Inleiding - Terrarium - Kweek - Zwangerschap - Bevalling - Jongen - Conclusie - Dankwoord - Literatuur.

* * *

INLEIDING

Dit artikel beschrijft een succesvolle kweek met *Corallus caninus* in twee opeenvolgende jaren. Het project begon in de zomer van 1985; de jongen werden in 1987 en 1988 geboren. Het mannetje van *Corallus caninus* kocht ik in het voorjaar van 1984 bij een handelaar. Het dier was ongeveer 122 cm lang en at zonder problemen. Het at kleine ratten die ik met een tang aanbood.

In juni 1985 kocht ik van Ernie Wagner twee vrouwtjes. Deze waren ergens in 1984 in Suriname gevangen. De dieren waren goed geacclimatiseerd en aten eveneens met een tang aangeboden dode ratten. Een vrouwtje miste de typerende witte streep die dwars over de rug loopt en was overal egaal groen van kleur. Deze slang was 167 cm lang en duid ik met nummer 1 aan. Het andere vrouwtje mat 180 cm en was normaal gekleurd. Aan dit dier refereer ik met nummer 2.

TERRARIUM

Het mannetje was gehuisvest in een terrarium van 183x46x56 cm. De vrouwtjes waren ondergebracht in een achthoekig terrarium met een diameter van 61 cm en een hoogte van 76 cm. In het rechthoekige terrarium waren, met behulp van doorzichtige siliconekit, takken aan de zijwanden bevestigd. In het achthoekige terrarium waren op verschillende hoogten pvc-buizen met een doorsnee van 5 cm bevestigd. Temperatuurverschillen bereikte ik door twee rode gloeilampjes (25 watt), die zorgden voor warmteplekken van 28°C tot 31°C. Door de ramen viel natuurlijk daglicht. T.L.-buizen (30 watt) zorgden bij de vrouwtjes voor extra belichting. De luchttemperatuur varieerde van 22°C tot 28°C, afhankelijk van de tijd van de dag. Ik gebruikte meestentijds vurehouten houtkrullen als substraat. Vlak voor de bevalling verving ik het substraat door wit krantepapier. In beide terraria was op diverse plaatsen water aanwezig. De dieren dronken vaak water uit bakjes die op de bodem stonden, hoewel er ook waterbakjes in de takken waren opgehangen.

KWEEK

Op 9 september 1986 bracht ik een wijziging in het klimaat aan. In de schemering werden de terraria vier tot vijf minuten lang beneveld. De warmtebron zette ik af. Gedurende enkele uren mocht de temperatuur tot 22°C dalen (Walsh, 1978). Elke ochtend schakelde ik de warmtebron weer in en steeg de temperatuur opnieuw tot 28°C. Dit hield ik vol tot 15 november 1986.

De activiteit van de slangen nam in de vroege avond aanzienlijk toe. Hoewel ik geen notities heb gemaakt, heb ik de stellige indruk, dat het mannetje een sterker verhoogde activiteit toonde dan de vrouwtjes.

's Ochtends benevelde ik de slangen kort met water dat in de koelkast had gestaan. (Laszlo, 1983). Het mannetje vervelde op 24 september 1986. Op 25 september 1986 bood ik voedsel aan; het dier at twee kleine tot middelgrote ratten.

Vrouwetje 1 werd dof van kleur en vervelde op 2 oktober 1986. Diezelfde avond, na de gebruikelijke beneveling, werd vrouwetje 1 bij het mannetje in het terrarium gezet, waar ze vijf dagen lang verbleef. Bijna onmiddellijk begon het mannetje haar het hof te maken, wat bleek uit het feit dat hij vaker en sneller tongelde dan normaal. Hij gebruikte zijn sporen om langs de flanken van het vrouwetje te wrijven en te krassen. Dit gedrag wijkt af van wat Groves (1978) beschrijft, maar komt overeen met de waarnemingen van Murphy (1981) bij *Candoia bibroni*.

Het vrouwetje leek erg ontvankelijk voor de avances. Het hofmaken duurde één tot drie uur en vond gedurende diverse tijdstippen plaats tussen 2 en 7 oktober 1986. Het mannetje ging naast het vrouwetje liggen, totdat hun cloaca's op dezelfde hoogte lagen. Toen de dieren de juiste positie hadden ingenomen, ging de cloaca van het vrouwetje al open voordat de hemipenis van het mannetje nog maar te zien was (cf. Gillingham et al, 1977). Toen de hemipenis was binnengedrongen, slingerde het mannetje zijn staart strak om die van het vrouwetje heen. Haar staart hing gewoonlijk slap en werd niet om de staart van het mannetje gewikkeld. De hofmakerij en copulatie vonden altijd plaats op takken. Tijdens de paring was er weinig beweging. De paring duurde diverse uren, maar tegen de ochtend lagen ze altijd weer apart op de voor deze soort zo kenmerkende wijze.

Tijdens de paring was de temperatuur tussen de 22°C en 24°C. Vrouwetje 1 werd op 7 oktober 1986 uit het terrarium van het mannetje verwijderd. Tot 9 oktober 1986 bleef het mannetje alleen; toen werd vrouwetje 2 in het terrarium geplaatst. Vrouwetje 2 was op 6 oktober 1986 verveld en evenals bij vrouwetje 1 begon het mannetje haar vrijwel direct het hof te maken. Ik kon de paring waarnemen om 21.55 uur. En ook nu lagen de dieren tegen de morgen ieder weer apart. Hoewel de vrouwetjes enkele dagen lang bij het mannetje verbleven, vond de grootste paringsactiviteit binnen de eerste 24 uur plaats.

Slechts één vrouwetje per keer bracht ik afwisselend bij het mannetje onder (Murphy & Campbell, 1987) tussen 2 oktober en 12 november 1986. Paringen met vrouwetje 1 nam ik waar op 2, 5, 12 en 13 oktober 1986. Paringen met vrouwetje 2 constateerde ik op 9, 18 en 19 oktober 1986. Gedurende deze hele periode weigerde het mannetje voedsel. De vrouwetjes aten gewoon door. Tot 11 november 1986, waarop ik één der allerlaatste paring zag (met vrouwetje 1), observeerde ik geen nieuwe paringen. De vrouwetjes aten om de acht dagen. Ik stopte het benevelen en voerde de temperaturen weer op van 24°C tot 29°C, waarna ook het mannetje weer begon te eten.

ZWANGERSCHAP

Tegen het einde van de maand december 1986 waren beide vrouwetjes halverwege het lichaam dikker (Walsh, 1978). Alle twee werden ze zeer passief. Toen vast stond dat ze drachtig waren, bracht ik ze beide onder in een rechthoekig terrarium. Dit terrarium bood verscheidenheid in temperatuur, die volgens mij noodzakelijk is voor een goed verloop van de dracht. Het mannetje verhuisde naar het achthoekige terrarium.

Tijdens de dracht stabiliseerde ik de temperatuur tussen 24°C tot 28°C, met enkele warmere plekje tussen de 28°C en 31°C. Af en toe werden de dieren 's nachts actief en struinden ze gedurende korte tijd door het terrarium. Nog steeds bood ik ze om de acht à negen dagen voedsel aan. Beide vrouwetjes aten de hele maand december door, tot in januari 1987.

Vrouwetje 1 weigerde voor het eerst voedsel op 10 januari 1987. Ook op 15, 22 en 26 januari 1987 weigerde ze alle voedsel. Op 1 februari 1987 kwam het vervellingsproces op gang, en op 22 februari 1987 vervelde ze daadwerkelijk. Dit was haar laatste vervelling vóór de bevalling.

Vrouwetje 2 at tot de eerste week van februari 1987. Op 5 en 11 februari 1987 weigerde zij voedsel. Op 1 maart 1987 vervelde zij voor de laatste keer vóór de bevalling. In de takken, vlakbij de slangen, had ik waterbakjes aangebracht. Beide dieren dronken veelvuldig.

Tijdens de dracht waren de vrouwtjes uiterst passief en als ze gestoord werden verborgen ze hun kop tussen de kronkels van het lichaam. Tegen het einde van maart 1987 werd vrouwetje 1 actiever en bracht ze meer tijd door in een iets koeler deel van het terrarium (26°C tot 27°C). In de tweede week van juni 1987 was de massa in haar lichaam duidelijk verder in de richting van de cloaca geschoven. 's Nachts was ze nogal rusteloos, maar tegen de ochtend bleef ze op één enkele plek.

BEVALLING

Op 21 juni 1987, 259 dagen na de eerste paring, om ongeveer 08.30 uur 's ochtends, was vrouwetje 1 aanzienlijk actiever dan anders en kroop ze over de takken van het terrarium. Vlak voor de bevalling scheidde ze een propje urinezuur af. Om 09.15 uur 's ochtends scheidde ze een onbevruucht ei af, waarna 10 jongen werden geboren. Daarna kwam er nóg een onbevruucht ei. Tegen 09.45 uur was de bevalling afgelopen.

Vrouwetje 2 werd niet gestoord door de bevallingsperikelen van vrouwetje 1. Vrouwetje 2 heb ik tijdens de bevalling niet geobserveerd. Op 27 juni 1987 gaf zij ergens tussen 22.15 uur en 01.30 uur het leven aan eveneens 10 jongen. Ook bij háár bleken twee eieren onbevruucht te zijn.

Bij één jong van vrouwetje 1 was de eidooier niet geheel geabsorbeerd. Deze raakte geïnfecteerd en het jong stierf. De dag na de bevalling begonnen de vrouwtjes weer te eten. De dieren kregen als vanouds om de acht à tien dagen halfwas ratten aangeboden.

In 1988 waagde ik onder identieke omstandigheden een nieuwe kweekpoging. Op 21 juni 1988 beviel vrouwetje 1 van 8 jong slangen en 8 onbevruchte eieren. Vrouwetje 2 vertoonde alle tekenen van dracht, maar nam eind juli 1988 weer voedsel tot zich, zonder ooit jongen te hebben gebaard.

JONGEN

De jongen huisvestte ik individueel in bakjes van 3,7 liter inhoud (Murphy & Campbell, 1987), met een laagje water van ongeveer 6 mm op de bodem en plastic heuvels als eilandjes. De temperatuur hield ik op 26°C tot 29°C.

In hun eerste levensdagen heb ik de jongen van 1987, toen de thermostaat stuk bleek te zijn, per ongeluk aan een te hoge temperatuur blootgesteld. Twee jongen inverteerden hun hemipenissen. Een soortgelijk geval van inversie van de hemipenissen bij jongen slangen die blootstaan aan een te hoge temperatuur is waargenomen door Walsh (persoonlijke mededeling). Helaas ontdekte ik de kapotte thermostaat pas na enkele dagen, en waren de hemipenissen al gezwollen. Ik dompelde de jongen onder in koud water en op de hemipenissen bracht ik suiker aan om de zwelling te verhelpen, maar zonder het gewenste resultaat. De hemipenissen waren al te lang opgezwollen geweest. De beide dieren verloren uiteindelijk hun hemipenis, maar gedijden verder voorspoedig. Een gelijksoortig incident vond in 1988 plaats, maar dit keer ontdekte ik het euvel binnen enkele uren. Hierbij paste ik bovenstaande procedure toe, en dit maal bleek met succes.

Bij temperaturen tussen 26 en 27°C deden zich bij de jonge slangen geen problemen voor. Zestien tot achttien dagen na hun geboorte vervelden de jonge diertjes voor de eerste keer. Deze vervelling verliep zonder problemen.

In 1987 heb ik niet gepoogd de jongen dieren al voor hun eerste vervelling te voeren. In 1988 aten twee jongen voor hun vervelling naakte muisjes. De nestmuisjes bood ik met een tang aan, maar slechts enkele jongen accepteerden het hun op deze wijze gepresenteerde voedsel.

Levende nestmuisjes die 's nachts in de terraria werden achtergelaten, aten ze meestal wel. Slechts enkele jonge slangen moesten geholpen worden door de prooidieren in hun bek te stoppen (Groves, 1978). In het algemeen wurgden deze slangetjes hun prooi en verslonden hem dan. Na enkele malen op deze wijze gevoerd te zijn, begonnen ze zelfstandig te eten.

CONCLUSIE

De kweek van *Corallus caninus* heeft meer kans van slagen met gezonde, goed geacclimatiseerde dieren, bij voorkeur nakweekdieren. De slangen moeten gehuisvest worden in terraria die goed toegankelijk zijn, zonder dat de dieren onnodig gestoord worden. Een klimatologische cyclus, waarvan ook temperatuurschommelingen deel uitmaken, stimuleren de ovulatie bij de vrouwlijke dieren en zetten mannetjes aan tot copulatie.

Het belang van temperatuurwisselingen om de copulatie op gang te brengen, kan niet genoeg worden benadrukt. Waarschijnlijk kan *Corallus caninus* het gehele jaar door onder invloed van een klimatologische verandering tot paren worden aangezet (Murphy & Campbell, 1987; Laszlo, 1983).

Drachtige vrouwtjes toonden een sterke voorkeur voor warmte. Het is daarom raadzaam drachtige dieren in terraria onder te brengen met de nodige temperatuur variatie, met plaatselijke 'warmteplekjes' van 31°C. Jonge slangen zijn gevoelig voor hoge temperaturen en dienen bij 26°C tot 28°C gehouden te worden. Bij 32°C of hoger kan bij jonge mannetjes de hemipenis inverseren, wat bij tijdige signalering nog verholpen kan worden.

DANKWOORD

Hierbij wil ik Rick Heaffner hartelijk dank zeggen voor zijn hulp bij het vervaardigen van het manuscript. Dick Goergen en Rick Haeffner ben ik erg dankbaar voor het gebruik van hun dia's. Verder geldt mijn dank Dave Chiszar, voor het beoordelen van het manuscript.

LITERATUUR

- Gillingham, J.C., Carpenter, C.C., Brecke, B.J. & Murphy, J.B., 1977. Courtship and Copulatory Behavior of the Mexican Milk Snake, *Lampropeltis triangulum sinaloae* (Colubridae). *The southwestern Naturalist* 22: 187-194.
- Groves, J.D., 1978. Observations on the Reproduction of the Emerald Tree Boa, *Corallus caninus*. *Herp. Review*, Vol. 9(3): 100-102.
- Laszlo, J., 1983. Further Notes on Reproductive Patterns of Amphibians and Reptiles in Relation to Captive Breeding. In: *International Zoo Yearbook*, Vol. 23: 166-174. London: The zoological Society of London.
- Murphy, J.B. & Campbell, J.A., 1987. Captive maintenance. In: *Snakes: ecology and evolutionary biology*, pp. 165-181. Seigel, R.A., Collings, J.T. & Novak, S.A. (Eds.) New York: Macmillan Publishing.
- Walsh, T., 1978. Husbandry and breeding of *Corallus caninus* at the National Zoological Park, with notes on Thermoregulation of Gravid Females. Niet gepubliceerd manuscript, 21 blz.